

RESPUBLIKA

---

29 iyul 2018-ci il

Azərbaycan-Mərakeş münasibətləri: tərəfdaşlıq güclənir

Hər il dost Mərakeş xalqı özünün milli bayramını - Taxt-tac gününü, yeni kral VI Məhəmmədin taxta çıxmasının növbəti ildönümünü təntənə ilə bayram edir. Hər dəfə də bu bayram mərasimi yeni-yeni uğurlarla, iqtisadi tərəqqi göstəriciləri ilə yadda qalır. Bu ölkənin qədim sakinləri zəngin və tarixi bir mədəniyyətin qurucuları olublar. Onlar öz xələflərinə dəyərli bir irs miras qoyub getmişlər. Mərakeşin bugünkü tərəqqisi, inkişafı həmin mədəniyyətin üzərində ucaldır desək, yanılmırıq.

Bəşəriyyətə müxtəlif töhfələr bəxş etmiş Mərakeş bu gün Afrikanın ən inkişaf etmiş ölkələrindən biri olmaqla yanaşı, eyni zamanda islam dünyasının da mühüm subyektlərindən biridir. Ölkə XVI əsrdən bəri hakimiyyətdə olan Ələvilər sülaləsinin nümayəndəsi kimi kral VI Məhəmmədin Mərakeşin çağdaş tarixində xüsusi rolu olmuşdur.

Kral VI Məhəmməd dünyəvi hakimiyyətlə yanaşı, ali dini hakimiyyətə də malikdir və "Əmir əl-Möminin" titulu daşıyır. Əsas Qanuna görə, kral ölkənin müstəqilliyinin və bütövlüyünün, həmçinin, öz vətəndaşlarının şəxsi azadlığının təminatçısı kimi çıxış edir. O, ölkənin ictimai-siyasi sisteminin başlıca təsisatçısı olmaqla yanaşı, həm də böyük nüfuz və hörmət sahibidir. Təsadüfi deyil ki, kralın atdığı qətiyyətli addımlar, islahatçılıq fəaliyyəti sayəsində, vaxtında xalqın istək və arzularına cavab verməsi, onların problemlərinin həllinə yönəlmiş islahat və dəyişikliklərə rəvac verməsi nəticəsində ölkə "ərəb baharı"nın dağıdıcı təsirindən xilas olmuşdur.

Bu bir faktdır ki, Afrikanın şimal-qərbində yerləşən Mərakeş Krallığı həm bu qitədə, həm də beynəlxalq münasibətlər sisteminə mühüm strateji əhəmiyyət kəsb edən bir ölkəyə çevrilmişdir. Ölkənin adı ərəbcə "Tanrı ölkəsi" mənasını verir. Əhali isə öz ölkə-

sini "Əl-Məğrib" adlandırır. Zaman-zaman böyük dövlətlərin hərbi müdaxiləsinə məruz qalan Mərakeş 1901-ci ildə Fransa tərəfindən işğal edilsə də 1956-cı ildə öz istiqlaliyyətini bərpa etmiş və 1976-cı ildə isə Qərbi Saxaranı İspaniyadan geri almışdır.

XXI əsrin əvvəlləri bir sıra ərəb ölkələri üçün təlatümlü və virane-

dici olsa da, sosial-iqtisadi sahədə Mərakeş üçün islahatlar və tərəqqi dövrü oldu. Ərazisinə görə Misir və Sudandan sonra üçüncü böyük ərəb dövləti olan Mərakeş xalq təsərrüfatının inkişafı üçün əlverişli şəraitə malikdir. Ölkə varlı olmasa da tədrici iqtisadi artım və sabitliklə xarakterizə olunur. Maraqlıdır ki, bütün dünya iqtisadiyyatı global böhranın təsirinə məruz qaldığı bir şəraitdə ölkədə kənd təsərrüfatı sahəsində artım müşahidə olunmuşdur.

Bu ölkənin özəlliklərindən biri ümumi xalq təsərrüfatının inkişafında kənd təsərrüfatı mühüm rol oynaması və sanballı paya malik olmasıdır. Torpaqları münbit, təbiəti gözəl olduğundan burada kənd təsərrüfatı yüksək inkişaf tapmışdır. Ümummillə məhsulun həcmində onun payı 15 faizə çatır. Ölkə əhalisinin 40 faizi kənd təsərrüfatı sahəsində çalışır.

Müasir Mərakeşin iqtisadi inkişafı hökumətin 2006-cı ildə işləyib

hazırladığı plana əsasən müəyyən olunmuşdur. Görülmüş tədbirlər nəticəsində keçən müddət ərzində yarım milyondan çox yeni iş yeri açılmışdır ki, bu da "ərəb baharı"nın dağıdıcı təsirini yumşaldan amillərdən biri olmuşdur. Bu plana əsasən ölkə sənaye bazasının inkişafı həm ənənəvi sənaye sahələrində (kimya, toxucu-

luq, yeyinti), həm də ölkə üçün yeni (avtomobilqayıma, elektrik malları və aviasiya texnikası üçün ehtiyat hissələri, tullantıların yığılaraq təmizlənməsi, telekommunikasiya və informasiya texnologiyaları) sahələrində rəqabət qabiliyyətinin yüksəldilməsi kursunu götürmüşdür. Təsadüfi deyil ki, dövlət bu məqsədlərə yetişmək üçün cəlbedici və fəal investisiya siyasəti həyata keçirir.

Son illər Mərakeş iqtisadiyyatı yüksək inkişaf mərhələsinə qədəm qoymuşdur. Ölkədə iri layihələrin həyata keçirilməsi xüsusilə tikinti sahəsində böyük canlanma yaratmışdır. Mənzil fondu obyektlərinin tikintisi daha sürətlə gedir. Bu proses sanki qardaş Azərbaycanda, xüsusilə də Bakı şəhərində gedən tikinti-quruculuq işlərinə bənzəyir.

Ölkənin valyuta gəlirinin bir hissəsi Mərakeş üçün son dərəcə mühüm əhəmiyyət kəsb edən xarici ticarət sahəsindən əldə olunur. Ümumi daxili məhsulda xari-

ci ticarətin payı 43 faiz təşkil edir. Bu da ölkə iqtisadiyyatının xarici bazara meyillənmə dərəcəsini əks etdirir.

Mərakeşin sülhsevər və heç bir ölkənin daxili işlərinə qarışmayan xarici siyasətinin əsas istiqamətləri aşağıdakı amillərlə əlaqədardır: Qərbi Saxara ərazisi məsələsi, Mərakeşi Avropa bazarına çıxarmaq səyləri və Avropa İttifaqına üzvlük vasitəsilə öz mövqelərini möhkəmləndirmək istəyi, qarşılıqlı ittihamlar və ərazi iddiaları səbəbindən Məğrib ölkələri ilə (Mərakeşlə yanaşı Mavritaniya, Qərbi Saxara, Əlcəzair, Tunis və Liviyanın daxil olduğu Şimali Afrika dövlətləri birliyi) yaşanan mürəkkəb qarşılıqlı münasibətlər, ölkənin strateji cəhətdən mühüm ərazilərinin hərbi bazalara verilməsi yolu ilə ABŞ ilə davamlı əməkdaşlıq və NATO hərbi blokuna dəstək verilməsi, Avropalı qonşularla - Fransa və İspaniya ilə əlverişli ticarət-sənaye və qarşılıqlı investisiya münasibətlərinin saxlanması.

Azərbaycanın xarici siyasət sahəsində xüsusi önəm verdiyi ölkələrdən biri qardaş Mərakeş Krallığıdır. Bu ölkənin Azərbaycanla münasibətləri siyasi, iqtisadi-ticarət və mədəni sahələri əhatə edir. Bu Krallıq Azərbaycan Respublikasının müstəqilliyini 1991-ci il dekabrın 30-da tanımışdır. İki dövlət arasında diplomatik əlaqələr isə 1992-ci il avqustun 25-də yaradılmışdır.

İki dövlət arasında yüksək səviyyəli əlaqələrin əsası 1994-cü ildə qoyulmuşdur. Ümummillə liderimiz Heydər Əliyev həmin ilin dekabrında Kasablankada keçirilən İKT-yə üzv ölkələrin dövlət və hökumət başçılarının 7-ci zirvə görüşündə iştirak edən zaman kral II Həsənlə görüşmüşdü.

2006-cı ildən etibarən hökumət üzvlərinin qarşılıqlı səfərləri müntəzəm xarakter almışdır. Buna hər iki ölkə parlament nümayəndələrinin qarşılıqlı səfərlərini də əlavə etmək olar. Artıq Azərbaycan-Mərakeş parlamentlərarası əlaqələr üzrə işçi qrupu da fəaliyyət göstə-

rir. Hazırda qarşılıqlı münasibətlər ədliyyə, fəvqəladə hallar, təhsil və digər sahələri də əhatə edir.

Mərakeş Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü BMT səviyyəsində dəstəkləyən dost ölkələrdən biridir. Beynəlxalq təşkilatların, forumların iş prosesi zamanı ikitərəfli əlaqələr qurulması, bir-birinə qarşılıqlı dəstək verilməsi iki ölkə arasında münasibətləri daha da yaxşılaşdırmış və tərəfdaşlıq səviyyəsinə yüksəltmişdir. 2017-ci ilin sentyabrında Azərbaycan ilə Mərakeş arasında diplomatik münasibətlərin qurulmasının 25 illiyi münasibətilə Kral VI Məhəmməd Prezident İlham Əliyevə təbrik məktubu göndərmişdir. Kral, Mərakeş və Azərbaycan xalqları arasındakı əməkdaşlığa və qardaşlıq münasibətlərinə böyük dəyər verərək bildirmişdir ki, "Mən, həmçinin ikitərəfli, regional və beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində, xüsusilə də İslam Əməkdaşlıq Təşkilatında ümumi maraq doğuran bütün məsələlər üzrə məsləhətləşmələrimizdən və razılaşdırılmış tədbirlərimizdən də çox razıyam".

İki ölkə arasında dövlət xidmətlərinin təşkili və sosial innovasiyalar üzrə fəaliyyət göstərən dövlət qurumları ilə tərəfdaşlıq münasibətlərinin qurulması və genişləndirilməsi sahəsində fəaliyyət güclənir. 2017-ci ilin noyabrında Mərakeş Krallığının inzibati islahatlar və dövlət qulluğu naziri Məhəmməd bin Abdelkaderin başçılıq et-

diyi rəsmi nümayəndə Bakıda işgüzar səfərdə oldu. Nümayəndə heyətində iştirak edən Mərakeşin Sənətkarlıq və sosial-iqtisadi məsələlər üzrə dövlət naziri Cəmilə Əl Musallı da Azərbaycan rəsmiləri ilə işgüzar müzakirələr apardı.

2018-ci il martın 5-də Bakıda Azərbaycan-Mərakeş Hökumətlərarası Birgə Komissiyasının ilk iclası keçirildi. Onun işində Azərbaycanla rəsmi səfərdə olan Mərakeşin xarici işlər və beynəlxalq əməkdaşlıq naziri Nasser Bouritanın başçılıq etdiyi nümayəndə heyəti iştirak etdi. Bu iclas çərçivəsində nazirlər "Azərbaycan Respublikası Hökuməti və Mərakeş Krallığı Hökuməti arasında ikitərəfli əməkdaşlıq üzrə birgə komissiyanın birinci iclasının Protokolu", "Azərbaycan Respublikası Hökuməti ilə Mərakeş Krallığı Hökuməti arasında gəlirlərə görə vergilərə münasibətdə ikitərəfli vergidən yayınmanın qarşısının alınması haqqında Konvensiya", "Azərbaycan Respublikası Hökuməti ilə Mərakeş Krallığı Hökuməti arasında təhlükəsizlik və cinayətkarlıqla mübarizə sahəsində əməkdaşlıq haqqında Saziş", "Azərbaycan Dəmir Yolları" QSC ilə Mərakeş Milli Dəmiryolları arasında Niyət Protokolu" və "Azərbaycan Dövlət Dəniz Akademiyası ilə Dənizçilik Araşdırmaları üzrə Mərakeş Ali İnstitutu arasında Niyət Protokolu" adlı sazişləri

imzalandı.

Hazırda ikitərəfli dostluq münasibətlərinin Prezident İlham Əliyev və Kral VI Məhəmməd tərəfindən uğurla davam etdirilir. Xalqlarımızın istəklərinə nail olmaları, daha xoş və təhlükəsiz gələcəkləri, sülh və sabitlik, inkişaf, tərəqqi, birlik və həmrəylik üçün addımlar atılır. Bununla əlaqədar olaraq iki ölkə hökumətləri arasında ikitərəfli əməkdaşlıq üzrə birgə komissiya fəaliyyət göstərir. Bununla belə, iki ölkə arasında iqtisadi əlaqələrin müasir səviyyəsi mövcud potensiala uyğun deyildir. Tərəflər bununla əlaqədar da tədbirlər görürlər.

Digər tərəfdən, vizasız gediş-gəliş haqqında sazişin imzalanması mədəni əlaqələrin inkişafına müsbət təsir göstərmişdir. Bu özünü xüsusilə incəsənət, turizm, idman sahələrində daha qabarıq təzahür etdirir. Mərakeş Krallığının ölkəmizdəki səfiri Məhəmməd Adil Ambarş iki ölkə arasında siyasi əlaqələrin çox yaxşı səviyyədə olduğunu vurğulamaqla yanaşı, əməkdaşlıq üçün potensial imkanların böyük olduğunu da qeyd etmişdi. Enerji və turizm sahələrində xeyli birgə layihələrin həyata keçirilməsi üçün həm təcrübə, həm də real imkanlar mövcuddur. Belə ki, hər il milyonlarla xarici turisti qəbul edən Mərakeşin bu sahədəki təcrübəsindən Azərbaycan faydalana bilər.

Hər iki ölkədə həyatın müxtəlif sahələrində modernizasiya prosesləri uğurla davam etdirilir. Hər ikisində tədrici liberallaşdırma və demokratikləşdirmə xəttinin ardıcılıqla davam etdirilməsi iqtisadi inkişaf üçün möhkəm zəmin yaratmışdır. Hər iki dövlət və xalq müasir dünyada sülhsevər siyasət yürüdən ölkələr kimi tanınırlar. Onların iqtisadi inkişafa və tərəqqiyə can atmaları da bundan xəbər verir. Onların arasında tərəfdaşlığın güclənməsi isə buna möhkəm zəmin yaradır.

Atamoğlan MƏMMƏDLİ,
BDU-nun dosenti.

